

Principis introducta, huc enim legem abrogare non posse; & non auctor intelligi debet de conferuandis ex conseruando expelso, vel tacto iudicem Principis introducta, hec enim non solum vicius habet interpretandi leges latas, & mentem legislatoris, ut habeatur L. Si de interpretatione, si de legibus Optimis et legum interpres consuetudo, sed etiam immutandi leges abrogando priores, & novas induendo, ut Vulpes ostendit dispe. s. cit. art. 3, etiam de mente Doctoris pluribus in locis, & hac etiam omnia hactenus de Confusione dista docet Aeneanus lib. 1. tit. 47.

ARTICULUS QUINTUS,

An, & quibus aliis modis leges effire possunt.

208 Rmnd certum est apud omnes Doctores legem humanae cessare quoad obligationem ex parte materiae quando nimis mutatur materia, ut fiat penitus impossibilis, vel adde ardua, & incolorabilis, ut mortaliter exerceri nequeat, vel si ex mutatione status rerum fiat iniuria, & prava, aut taliter vana, & inutilis, ut ad bonum commune, & rectam gubernationem evadat impertinet. Et ratio de istis evidet, quia cum lex esset alia pars esse de re, seu materia possibilis, juxta, & non publico expedient, si talis non perseverat, nec lex perseverare consenseret, unde in tali causa necessaria non est legislatoris voluntas, que talen legem abrogat, vel revocet, aut in ipsa dispenset, sed lex ex seipso cessabit, nam ab initio ipse legislator senserit non habuisse intentionem obligandi, nisi materia durante in illo statu, quo erat obligatio, non capax, quare si potest in contrarium statum mutetur, ipso in toto cessabit lex, ne amplius obligabit. Quod si materia legis plures habeat partes, & quoad unam tantum partem fiat impossibilis, vel iniusta, non autem quoad aliam, tunc lex cessabit observantia utilis esse neque respectu communis, neque singularium; ac causae causa in uno particulari, adhuc legis obseruancia utilis esse potest respectu aliorum, qui ad legis obseruanciam singulis annuntiantur, quando videtur eam ab omnibus servari. Ad hoc tamen Amicus dicit, cit. 4, proprie hinc, causae causa legit in causa particulari licetum interdum esse per benigna interpretationem voluntatis legislatoris eam non servare, etiam honeste servari posset, quando felicit ex huiusmodi cause particularis cessatione lex redditur notabiliter gravis, & leviora, non autem quoad alteram, que possibilis remaneat, & juxta. Et hoc totum intelligi debet, quando adeo certa est, & perspicua talis mutatione materia, ut communis iudicetur lex simpliciter cessare ex toto, vel ex parte; si enim res sit dubia, lex adhuc suum jus retinet, & est veluti in pofessione, atque idem pro illa iudicandum est, ita comunitur Doctores.

209 Secundo est Difficultas, An cessante causa adequata, siue fine ad quatuor legis in causa particulari, cesser obligatio legis respectu talis particularis. Ratio causa adequata, nam si lex hinc sit ob plures causas, cessante una etiam in universum, modo edendare, ut docet D. Th. a. 2. q. 120, ar. 1. & significat Scotus I. d. 44, q. un. ubi sit, quod lex est de universalibus causis, de particularibus autem non lex, sed iudicium: cum enim in ferenda lege legislator communem spendet utilitatem, ad id presentem attinet, quod in pluribus accidere solet, unde aliqui causas occurrere possunt, nonnot Aeneanus notit. I. c. 1. 3. q. 1. quibus lex ipsa deciat, ita ut, non tunc non obliget ad ejus obseruantiam, sed ne quidem ejus observatio licita sit, ut potest explicari, & non contrarie, quando seiles res non transfi in contrarium statu, quo legis observatio fiat impossibilis, aut iniqua aut nimis noxia, vel ardua. Difficilis ergo est quando finis cessat tantum negativa, quia quando cessat contraria, tunc certum est legem quoque cessare, tunc enim lex sit iusta. Prima opinio universaliter affirmat causam fine quod quomodo cumque & in quocumque causa, legem quoque cessare. Ratio eis quia ut habetur c. Causae & appellationis Causae causa cessare est, & sic lex ab initio non subsisteret, si absque causa, & ratione lata esset, ita definita causa & ratione, ob quam lata est, ipsa etiam cessat, & proinde obligatio desinit. Confirmatur, quia ita se habet lex in universalis ad causam generali respectu omnium, sicut lex in particulari ad causam speciali respectu persona singularis, sed quando causa legis cellular universaliter, cesser obligatio legis respectu omnium, ergo quando cessat causa legis in particulari, cessat obligatio legis respectu talis persona particularis, ut Cajetanus, Angelus, Navarrus, Henriquez, Emmanuel Sà, Gradenus, Diana, Blacquetus, & alii ex D. Thom. p. 1. q. 103. art. 4.

210 Opposita sententia, que communio est, ac probabilitas negat cessare obligacionem legis per hoc statu, quod merè negative cesset in causa particulari ratio, & finis legis. Ita Suarez, Amicus, Averro, Capensis, & reliqui Theologi, ac Summis, Fundamentum est, quia certum est potest legislator subditos ad legem servandam obligare, etiam quando in particulari cessat ratio legis, modo non cesset ratio legis in universalis. Sed presumendum est legislator velle subditos obligare ad legem servandam, etiam quando in particulari ejus causa cessat, modo non cessat causa in communis, ergo &c. Major patet, quoniam ad omnem id potest legislator subditos obligare, quod ipse prudenter iudicat ad bonum publicum conducere: Minor probatur, quia sine dubio erat in legislatore potestas, & putari debet etia

lex

suffice voluntas obligandi pro his casibus in particulari, sequitur.

tales obligatio non est nimis ardua, & inhumana, cum tunc legis observatio grave nimis incommodum non aferat, & valde ad bonum publicum promovendum conferat, ne cuique praebeatur licentia enervandi legem per hoc statu, quod hic, & nunca ratio legis cessare videatur. Confirmatur, quia valde ex ea Communis ratione, & fine legis, semper à singulis obseruat, alioquin gravia sequentur incommoda, v.g. si supponamus rationem adequatam, quia Ecclesia potesta est ad legem ferendam pro jejunii Quadragesimalis observancia, siue carnis mortificationem, & mortuum inordinatum appetitus, haec lex proculdubio negativa celaret in eo, qui ex speciali Dei auxilio nullum talium inordinatum motum pateretur, atque idem dicendum est in Quadragesimali jejunio non teneri, quod plane absurdum est dicere, nam ille profecto adhuc ad illud tenetur, sicut & ceteri fideles, quia effet validus contrarius bono communis, si proper illam solam causam à tali legi imminis est, cum adhuc maneat ratio universalis, ob quam expedit etiam ab isto talem legem servari.

211 Ad fundationem in opusculo dictum est in eo cap. sermonem eis de causatione causa legis in universalis, non autem in causa particulari tantum. Neque currit assumpta pars, nam cessante causa legis in universalis, non potest amplius legis observantia utilis esse neque respectu communis, neque singularium; ac causae causa in uno particulari, adhuc legis obseruancia utilis esse potest respectu aliorum, qui ad legis obseruanciam singulis annuntiantur, quando videtur eam ab omnibus servari. Ad hoc tamen Amicus dicit, cit. fec. 4, proprie hinc, causae causa legit in causa particulari licetum interdum esse per benigna interpretationem voluntatis legislatoris eam non servare, etiam honeste servari posset, quando felicit ex huiusmodi cause particularis cessatione lex redditur notabiliter gravis, & leviora, non autem quoad alteram, que possibilis remaneat, & juxta. Et hoc totum intelligi debet, quando adeo certa est, & perspicua talis mutatione materia, ut communis iudicetur lex simpliciter cessare ex toto, vel ex parte; si enim res sit dubia, lex adhuc suum jus retinet, & est veluti in possessione, atque idem pro illa iudicandum est, ita comunitur Doctores.

212 Tertio convenienter Doctores legis servanda obligatio in aliqua causa particulari cessare posse per ipsius legis emendationem, & correctionem, quia fit per virtutem illam, quam Theologi Epichejani vocant, cujus proprium est legem humanam in universalis aliquid praecepit, in aliquo causa particulari, quo cessat illius obligatio. Ut interpretari, vel emendare, ut docet D. Th. a. 2. q. 120, ar. 1. & significat Scotus I. d. 44, q. un. ubi sit, quod lex est de universalibus causis, de particularibus autem non lex, sed iudicium: cum enim in ferenda lege legislator communem spendet utilitatem, ad id presentem attinet, quod in pluribus accidere solet, unde aliqui causas occurre, re possunt, nonnot Aeneanus notit. I. c. 1. 3. q. 1. quibus lex ipsa deciat, ita ut, non tunc non obliget ad ejus obseruantiam, sed ne quidem ejus observatio licita sit, ut potest explicari, & non contrarie, quando seiles res non transfi in contrarium statu, quo legis observatio fiat impossibilis, aut iniqua aut nimis noxia, vel ardua. Difficilis ergo est quando finis cessat tantum negativa, quia quando cessat contraria, tunc certum est legem quoque cessare, tunc enim lex sit iusta. Prima opinio universaliter affirmat causam fine quod quomodo cumque & in quocumque causa, legem quoque cessare. Ratio eis quia ut habetur c. Causae & appellationis Causae causa cessare est, & sic lex ab initio non subsisteret, si absque causa, & ratione lata esset, ita definita causa & ratione, ob quam lata est, ipsa etiam cessat, & proinde obligatio desinit. Confirmatur, quia ita se habet lex in universalis ad causam generali respectu omnium, sicut lex in particulari ad causam speciali respectu persona singularis, sed quando causa legis cellular universaliter, cesser obligatio legis respectu omnium, ergo quando cessat causa legis in particulari, cessat obligatio legis respectu talis persona particularis, ut Cajetanus, Angelus, Navarrus, Henriquez, Emmanuel Sà, Gradenus, Diana, Blacquetus, & alii ex D. Thom. p. 1. q. 103. art. 4.

213 Itaque tunc Epicheja locum habet contra legem, quoniam ad lex deficit contrarie in causa particulari, tunc autem deficit

lex contrarie, ut supra explicitatum est, quando aliquis causa accidit, in quo non tantum ratio legis cessat, sed etiam si fieret id, quod legi præcipitur peccatum effet, v.g. lex præcipiens depositum reddi Domino suo iusta est, tamen aliquando contingere potest, ut furiosus arma deposita depositat sui, vel alterius non necessari, vel proditor ad prætextum impugnationem, in quibus causis deficit lex contrarie, quia restituto depositi quavis sit legi præcipita, quae sit contra rationem, & potest illicita & ideo nunc opus est legem illam interpretari, vel emendare; legislatoris potius mentem, quam verba sequentur, in illis causis sine peccato lex observari non potest. Hinc Caristius Papac. Humanæ aures 22. q. 5. ait, quod non debet aliquis verba considerare, sed intentionem, ac voluntatem, quia non debet intentionem verbi defervere, sed verba intentionem. Nihil non solam licet ut Epichejani in causa, in quo obediens peccatum effet, sed etiam in causa, quo effet grave nimis, & difficultate aliquod grave damnum inde resultans, nonnot Suarez, Averro, Capensis, & alli; nam haec ratione interpretant Ecclesiæ jejunia tempore & frigidiis non obligare, neque præceptum audiendi sacrum, vel observations futorum, si grave damnum inimicorum honoris, vita, vel rei familiaris, juxta enim per virtutem Epichejani in his, & huiusmodi causis interpretantur, qui competit etiam privatis Doctribus, & vni habet, si eam faciant, non ex proprio cerebro, sed ianxi regulis, & rationibus sufficientibus, ut habeatur L. Unica de Poſſessoribus, L. 1. ff. de Origine Juris c. 1. de privilegiis in e. & alii juribus. Inter has autem interpretationes hoc verius differunt, quod prior interpretatio est autoritativa, & authentica, & foli legislatoris competit, aut illius Superiori, vel successori, talibique interpretatio, tamquam est cathedra, sed folio prolata vim legis habet, & omnes obligant ad illam sequendam, & observantur, in hoc sensu dicitur solam legis conditorem posse illam explicare ex L. fin. C. de Legibus & cap. Sicut 11. quæst. 1. & cap. Inter alia de sent. excom. haec, inquam, iura de interpretatione autoritativa, & authentica intelligi debent. Posterior autem interpretatio privata nempe, & doctrinalis, que etiam privatis Doctribus competere potest, licet tantum vim non habeat, adhuc tamen sufficiens est ad obligationem legis tollendam in quibusdam causis, si regulis, & rationibus sufficientibus innaturat, ut confat ex Juribus citatis, & interdum quidem est interpretatio certa, ita ut illa recedere non licet, at quando nimis verba ipsa, aut alia indicia, vel communis Doctorum sensus ita perfundat. Interdum vero canonicus probabiliter, unde varie etiam solent Doctri um opiniones, & interpretationes, & vis huiusmodi interpretationis in alleganda, & attingenda legislatoris mente praefertur confitit, & hec de legibus dicta sufficiunt, prout ad moralem Theologiam spestat, reliqua enim, quae de legibus ab aliquibus tractari solent Canonistarum, & Civilistarum instituti est.

214 Quarto tandem dicendum est, legem quoque cessare posse per interpretationem ipsius & ratio est, quia interpretatio idem est, quod declaratio legis, quod ad hunc, vel illum causum extendatur, vel non extendatur, si ergo declaretur ad aliquem causum non extendit, utique pro illa lex cessare censenda est: quia lex suam vim solam habet in causis ad quos extenditur. Dicitur autem interpretatio ab emendatione legis, ut dictum est dip. cit.

215 Quarantandem dicendum est, legem quoque cessare posse per interpretationem ipsius & ratio est, quia interpretatio idem est, quod declaratio legis, quod ad hunc, vel illum causum extendatur, ut ergo declaretur ad aliquem causum non extendit, utique pro illa lex cessare censenda est: quia lex suam vim solam habet in causis ad quos extenditur. Dicitur autem interpretatio ab emendatione legis, ut dictum est dip. cit.

DISPUTATIO TERTIA

D E

JUSTITIA. ET JURE.

TRACTAVIMUS in precedenti Disputatione de Jure, quatenus legem, & formam rationis importat, unde & ipsum legi constitutum ius applicare solemus; num differentia est in causa in qua significatur, quatenus iustum, obiectumque iustitiae significatur. Ut autem patet quid iustitia, & juris nomine in prædicti intelligentiis sit, recolligendum est ex d. 3. de sent. dip. 7. q. 8. ubi ex instituto de Justitia virtute egimus, iustitia nomine duobus praefertim modis accipi posse, ut docet Scot. 4. dip. 46. q. 1. primo pro virtute quadam generali, quam Divus Anselmus Dialog. de Veritate 12. recitindum voluntatis appellat, ac definit, quod sit Restitutio voluntatis propter se servans, quo sensu virtutes omnes in se complectuntur, ut docet Aris. 5. Ethic. c. 10. ubi ait Justitia in se virtutes omnes, & in hoc sensu etiam scriptura pluries de Justitia loquitur, ut March. 5. Beatis qui iurant, & scilicet iustitiam, & cap. 6. Attende ne iustitiam vestram facias coram hominibus, ut videamus ab eis. Secundo accipitur magis propriæ virtutis speciali inclinante voluntate ad reddendum alteri strictè debitum ad qualitatem, de qua loquitur Aris. 5. Ethic. por. totam, quo pacto a Jure consilicis definitur Conscientia, & perpetua voluntas summa unicuique tribuenda, ut ibi explicatum est, & est

Matri Theolog. Moral.

E habeat.

beneficiarios esse veros dominos, ac liberè disponere posse; sicut eiusmodi bonorum verum, & proprium habeant dominium, sicut Laici, quia ratione Ordinis, & Clericatus bonorum suorum dominium non amittunt. Bona vero qualis patrimonia dicitur, que ministeria Clericorum comparantur, ipsique obvenient ob functiones aliquas Ecclesiasticas v.g. ob Missa celebrationem, Capellaniam, concionem, cantum Ecclesiasticum, & similes; & de his quoque communis effere sententia, ea expendere posse ad omnem usum, ut priora, & ratio est quia hinc bona fuit laborum suorum iusta stipendia, idemque computanda fuit inter bona, quae propria comparantur industria. Ita Navarrus, Covarruvias, Leñus, Laymen, Amicos, Abellius, & alii paucis. Bona tandem merè Ecclesiastica dicuntur, que ratione beneficii alicuius v.g. Episcopatus, Canoniciatus. Parochianus, aut alterius beneficii titulo percipiuntur; & de his loqui possumus vel quodam tamè partem, que congrue cuique sufficiencia necessaria est, vel quodam etiam, que tal sufficiencia minime necessaria est, ac proinde ipsi beneficiarii est superflua; & quando loquendo de ea parte reddituum, & preventuum Ecclesiasticum, que congruus, & honestus sufficiencia non est, certum est apud omnes Beneficiarii acquirent dominium. Quare sola difficultas est de ea parte reddituum Ecclesiasticum, que congrue sufficiencia necessaria non est, sed superflua, & de qua etiam celebres Doctorum sententiae.

24 Prima sententia docet, beneficiarios non esse veros dominos illius partis redundantis, sed tantum dispensatores, ac proinde ex iustitia obligatorum partem illam in pios usus expendamus; alias si fecerint, non modo mortaliter peccare sed etiam ad restitutionem teneri ex bonis patrimonialibus, & tandem in pia opera impenderem. Ita Aenfis, Ricardus, Major, Paludanus, Navarros, & alii antiquiores. Fundamentum est, quia Canones bona Ecclesia appellant bona Dei, patrimonium Christi, bona pauperum, Clericos autem dispensatores, ac procuratores, non dominos bonorum Ecclesiasticorum. Deinde quia Canones negant facultatem testandi beneficiariis de redditibus suorum beneficiorum cap. *Reformationis* 2, de Tenth. & aliis; ergo non sunt coram veri domini, etenim de iis testari possumus, quorum domini sumus. Tandem quia Tridentinus *de Reformatione Episcopatus* interdictum, alii beneficiarii, ne ex redditibus Ecclesie consanguineos, & familiare suos augere studeant, quod non fecerit, nisi iudicaret illis inesse onus tribuendi superfluum pauperibus.

25 Secunda sententia omnibus Recentioribus ferè communis afferit beneficiarios effici absolute dominos omnium preventuum beneficiorum suorum, ita ut quamvis partem superfluum in pios usus expendant mortaliitate peccare, non tamen ad ullam restitutionem faciendum teneantur. Ita Molina, Sotus, Vasquez, Leñus, Silvius, Amicos, Caspensis, Faber, & Poncius ex nostris, & alii Recentiores paucis. Fundamentum est, quia nec iure naturali, nec positivo constat, quod Beneficiarii non sint domini suorum reddituum; quod si jura aliqua innuerentur, que necessaria sufficiencia superflua, pauperibus distribui debere, commode possum & de facta explicitatur à Doctoarius posterioris hujus sententie, de precepto Charitatis, non autem iustitiae. Confirmatur, quia alia non valentur alii contradicunt, nec alienationes, aut donationes, que beneficiarii facerent suorum reddituum, quod est contra communem omnium sensum assertum omnes donationes a beneficiario factas inter vivos de superflua fui beneficii salutis effici, non autem factas per ultimum voluntatem testandi. Denique quia Trident. *de Reformatione* cap. 12. statuit, quod Canonicus, vel beneficiarius animarum curam habens, si intra duos menses, & adepte profissionis professionem fidei non fecerit, non faciat fructus ius, & si abfuerit ultra tres menses in anno, prima vice privetur parte fructuum, quos fuit suos; secunda vice privetur omnibus fructibus, quos illo anno lucratus fuerit; ergo supponit, quod si professionem fecerit, & non abfuerit, illi fructus fint ipsius, non possum autem esse ipsius, nisi sit eorum dominus, ut bene deducit Poncius noster *disput. 15. qu. 4.* Et licet prima opinio sit tertia, & in praxi consulenda, haec tamen secunda communior est, & probabilior. Ceterum five beneficiarii censeant esse domini suorum reddituum, sive volummodo dispensatores, certum est, & apud omnes in confesso graviter peccatores illos contra preceptum charitatis, si portionem illam redundantem profanis uitibus, aut propinquis ditandis impendant, ut constat Trident. *cap. 25. de Reformat. cap. 1.*

26 Ad fundamentum prioris sententie dicendum cum Amico *disput. 14. feb. 6. in fine*, bona Ecclesie nuncupari bona Dei, & Christi, quia Dei, & Christi cultui sunt dictata; dicuntur etiam bona pauperum vel quia ad sufficienciam Mi-

QUESTIO SECUNDA.

De Obiectione Domini.

27 D Eclarata dominii natura, & eorum, qui ejus sunt capaces, num refas agendum de ejusdem objecto, ac declarandum, que res sub perfecto hominis dominio cadant; & sermo est tam de dominio naturali, cui naturalis responderet subjectio ex parte rei dominialis, quā positivo, cui tantum responderet subjectio legalis, ex voluntate scilicet, & lege alieni; ac rursus tam de dominio propriatis, quā jurisdictionis, quod dicit tantum superioritatem in regimine.

ARTICULUS PRIMUS.

Quoniam cadens sub perfetto hominis dominio.

28 P Rimo certum est, omnia infra hominem cadere sub naturali eius dominio, ut constat ex illo *palio. 8. omnia subiecti sub pedibus ejus, oves, & boves universas, &c. & ruris ex illo Genes. 1. faciunt hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & praest picebus maris, & volatilibus Celi & bellis terra, &c. sic enim hec verba explicat D. Chrysostomus, sicut esse conditum ad imaginem Del propter preminentiam dominii, quod in his interioribus habet, & hoc etiam fuit ipso ratio, quia ad hoc, at aliecius rei dominium dicatur quis habere, sufficit, ut illa ad ejus utilitatem ordinetur, & pro suo arbitrio ea uti possit, sed ita se habet homo iure naturali respectu rerum omnium inferiorum; ergo, &c. Rerum vero superiorum, quales sunt Angeli, & coelestia corpora homo non dicitur proprie habere dominium, ut constat ex illo *palio. 10. Cali dominio, terram autem debet illis hominibus; ac etiam ratio suadet, quia Angeli sunt hominibus superiores, præfuntur illis, licet Celi sunt homine inferiores, & propter ipsum conditionem, non ob id tamem cadens sub ejus perfecto dominio, non enim illi potest pro suo arbitrio; ut autem aliquis rei aliecius dominium habere dicatur, non sat est quod ea ordinetur in eis, tamquam in finem, ac etiam in ius utilitatem condita sit; sed præterea requiritur, ut ejus potestati subfit, & de ea ad libitum disponere possit; hoc autem modo nedum Angeli, sed nec etiam corpora coelestia subduntur facultati, & potestati hominis, & idem homo illorum dominium habere dici non potest.**

29 Secundo, potest etiam unus homo in aliis hominem dominium habere. Ratio est, quia servitus unius hominis five naturalis, five legalis potest esse iusta, atque idem homo potest alterius hominis dominium habere. De naturali pater, cuius unus homo propter inopiam, & defectum rationis seipsum gubernare non potest, est enim natura legi subjectus est alteri homini, qui consilio valeat ad eum gubernandum, sicut pars sufficiencia in homine subjecta est rationi legi natura; & sic etiam Pater

habet naturale dominium iurisdictionis in filium, & vir in uxorem. Hoc idem constat de servitu legali tum ex veteri consuetudine variarum gentium, & nationum, apud quas servitus acceptata est tanquam iusta; tum etiam quia ab hominibus aliqua possunt committi peccata, ob quae iuste possunt etiam morte puniri. ergo multo magis servitute, quae minus malum est. Nec obit *Liberas* *de statu hominum*, ubi dicitur servitum esse contra naturam, que homines fecerit liberos, nimirum autem sic iuste contra naturam, seu natura legem, quare talis servitus iusta videatur. Non obstat, inquit, quia lex illa solum intendit, quod servitus unius hominis ad alium sit contra naturam, quatenus est contra libertatem, quam habet homo ex sua natura; non autem intendit, quod sit contra legem nature, quod ob iustum causam servitus homini imponatur. Tum quia quando etiam id lex illa intendere, solam inde sequetur talis servitum non esse naturale, sed legale; quare semper salvator, posse unum hominem habere dominium plenius iurisdictionis in alium per impositionem servitus, vel naturalis, vel legalis.

30 Tertio, quin etiam potest unus homo habere in aliis dominio quoque proprietatis, comunitatem enim docent Doctores Patrem habere naturale dominium proprietas erant in filium, dum sub ipsius est potestate. Ratio est, quia dum est sub patria potestate, non est sui juris, sed patris, extenus autem unus homo non habet naturale dominium in aliis, quatenus illi proprium jus habet ab alio indipendens a filius dum vivit sub patria potestate, nullum jus habet a patre indipendens, atque idem pater habet naturale dominium in aliis etiam proprietas, unde secundum leges licet est patris filius vendere, vel pignori dare, ut habetur L. 2. C. de *Patriis*, qui filios suis disfrarerunt; & ait Molina *disput. 33.* patrem hoc ius habere à natura, quod etiam colligit ex illo Exodi 1. *si quis vendiderit filium suum in famulatum*, & Deut. 15. *Cum ibi venditus fuerit frater tuus*; & quod etiam ex nostris docet Faber *disput. 45. cir. de Relig. c. 1.* dum agit de patria; potestate; igitur patet habere naturale dominium etiam concedit Amicus *disput. 15. feb. 1. n. 4.* unde miror, quomodo immediate ante proprietatis, & non tantum iurisdictionis in filium, & hoc ab initio quoniam est absolute dixerat nullum hominem habere naturale dominium proprietas in aliis hominibus, tamen si iurisdictionis habere potest. Inde non tantum Pater potest habere dominium proprietas in filium, sed etiam in servum, utib[le] captum, ut communiter iurisdictio; nam servitum etiam iure bellū induci potest; sicut enim iure bellū sufficit homines occiditiam etiam in servitum redigi possunt, & ex hoc ipso, quod commutatione mortis in servitum servabatur ipsius vita, appellatur servi, sicut & mancipia vocantur, quia manu capiebantur in bellis; Dominus autem in huiusmodi servos, & mancipia non tantum dominium iurisdictionis habet, sed etiam proprietas, quia licet secundum leges illos vendere potest; & pignori dare, ut patrum Jurisperiti docent. Quamvis igitur iure naturae unus homo non sit dominus alterius hominis, quia homines ex se sunt iure naturae pares, ex eodem parente, & ad eundem finem conditi, unde in statu innocentia nulla iurisdictio servitus; iure tamen gentium potest unus homo sub alterius dominio, non solum per dominium iurisdictionis, sed etiam proprietas, ut bene dicunt ex Sacra Scriptura desumitur Pro. 22. *milius est nomen bonum, quam divisa multa;* & Eccl. 4. *Curam habeo bono nomine*, in qua questione duos sunt sententiae. Prima est negativa, quam tradidit Cai. 2. q. 73. artic. 2. & mordicus sequitur ex nostris Faber de Relig. *disput. 33. 6.* unde consequenter alerunt graviter peccare, qui felios infamant etiam metu mortis, & non solùm graviter peccare contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, obligant que ad restitutandam sibi famam. Fundamentum est, quia fama plus estimatur, quam vita; ergo cum homo non possit dispendere de vita, nec illus sit dominus, ut dictum est, milius minus potest habere famam disponere. Deinde, quia si habemus dominium nostra fama frusta Scriptura, & Sancti torte nobis incilarent follicitudinem, & curam nostram famam, ut patet ex illo Eccl. 4. *Curam habeo bono nomine*, quia verba cum sint imperativa, vim habent precepti, & non consili tantum, unde Can. qu. 1. vocatur crudelis, qui negligit suam famam, & Gloria Can. *β. Sacerdos* 13. qu. 6. condemnat peccari mortalis, qui scipios infamant. Denique clara est autoritas D. Augusti *de Civit. Dei* c. 20. qui referunt 23. qu. 5. cap. *si non licet*, ubi aperte alerit hominem infamando (scilicet modis modo peccare, quo peccat infamando proximum, sed qui infamat proximum, peccat mortaliter, & non solum contra charitatem, sed contra iustitiam & tenet ad restitutionem. Item l. de bono *Viduitatis* c. 22. & referunt 11. qu. 3. c. *Non sunt audiendi* ait actum negligi propriam famam esse actum impudentem, & crudelen, quo sic negligentes occidunt etiam animas aliorum; quas autoritates valide Faber exagerat loc. cit.

32 Secunda sententia communior, & probabilior affirmat quilibet hominem esse dominum propriam famam, & honoris cum D. Thom. qu. 64. art. 5. qu. 73. art. 4. addit tamen non posse hominem sine iusta causa tantum bonum prodigare, & licet negligere, & per accidens etiam, & ex aliqua circumstantia posse Mafritis *Theolog. Morali*.

ri, ita quod usum nudus, & simplex ad fratres transferat, sed illius dominium sit Sedis Apostolicae; adeo quod fratres minorum secundum hunc Pontificem ab Usuarij iuri distinguuntur, quia illi sit iuria; si res ad eum usum deputata illi auctoratur, quia illi auctoratur suum ius; quod ad usum illius rei habebatur; sed in Fratribus minoribus auctoratur, vel impeditur usus rerum quae illi in elemoynam datur, nulla fieret iuria, quia illi non acquisiverant aliquod ius in usum illorum, sed tantum habent usum nudum, & factio non usum juris, & hoc totum confirmatum fuit a Clem. V. in Bulla *Exi vi de parado*. Et hanc sententiam committere sequuntur Doctores omnes Narratus, Soto, Molina, Bellaria, Layman, Amicus, Caspensis, Azor, Faber, Pontius, Vulpes, & Aretinus ex nostris, & alii Recentiores pacis. Nec refert, quod aliqui ex his dicant fratres minorum nullius rei in communione quidem dominium habere, sed usum tantum, sed usum agamus, & declaramus quibus personis competere posse, & ut certa ab incertis secessamus in primis certum, & exploratum est Deus in omnes creaturas summus quoddam, & absolutum obtinere dominium, Scriptura pluribus testatur locis, ac proinde liberet, & ut ipsi placuerit de omnibus creaturis disponere posse sine cuiusquam iuria. Certum est etiam hominem esse dominii capacem iuxta illud Genes. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, ut pater possimmo maris, & vestitibus Cale, & beatis terrae, quibus verbis à Deo collatum est homini dominium in alias creaturas inferiores ratione imaginis divine, quam gerit, quia in intellectu rationis est capacis, & libera voluntate constitutus; & hoc eorum supponit Scott. 3. d. 37. in fine ex Psalm. 8. 2. Domini est terra, & plenitudo eius, supponit, in qua penses. Deum dumtaxat servari, absolutum dominium omnium rerum per etiam, & a creaturis rationalibus tantum dependenter ab eo participari. Ex quo infertur solam, & omnem naturam intellectualem esse dominii naturaliter capacem, solam quidem, quia haec sola de suis actibus liberet disponere potest, illi que mediocribus de rebus exteris, quod ad dominum esse existimat, non sufficit, quia omnis creatura intellectualis libera est, sicut remote, & in actu primo, quod ad dominum sufficit, hoc enim est facultas disponendi, quae in actu primo salvare potest, etiam in actu secundum exire non valeat, quando extinxerit est impedita.*

16 Ex quo rursus sequitur, non solum parvulos ante usum rationis, sed etiam saltu ad tempus, verum usum suo rem bonorum habere, & in rerum dominio legitime successere posse, quod non solum ex legibus Civilibus contat, sed etiam ex D. Paullo ad Galat. 4. *Quanto tempore haes parvulus est, nibil differe a servo, cum sit Dominus omnium, & ratio est, quia licet actuali usi dominii careant, principio tam domini non privantur, dominum enim homini competitere potest, eo quod rationalis est, neq; ad hoc opus est, ut in ratione acti habeatur. Dices, patrem dominum bonorum suorum in tali transferre non posse, quia ad translationem dominii requiritur acceptatio libera eius, in quem transfertur isti autem acceptatio libera ex parte pueri, vel amentis haberi non potest.* Respondetur negando maiorem, ad probacionem dicendum ac ceptationem illam non requiri nisi ex parte eius, qui libere potest acceptare, vel respire, absolutum autem in omnibus necessaria non est, & hic est communis omnium sensus. Omnes etiam existimant bona patris decedentis ad filium eius spectare, etiam parvulus sit, & illi injuriam fieri, si aliter de ipsi disponatur, & pariter si amenti auctorant bona ad ipsius speciam, omnes existimant ipsi injuriam fieri, & non alia de causa, nisi quia bonorum illorum legitimum dominium censetur habere, licet non administrationem, quia administratio liberum usum arbitrii requirit.

17 Quin etiam Doctores communiter dicunt perpetuo quoniam etiam dominii capaces, quanvis etiam administrationis capaces esse nequeant, quia haec liberum arbitrii usum requirit, benem tamen dominii, quia hoc non consistit in ratione, aut libertatis actuali, vel habituali, sed in ipsa natura rationali, cui tribuitur. Tum qui post divisionem bonorum factum jure gentium, dominia nequeunt esse incerta, atque ideo nequeunt bona perpetuo amentis sub nullius esse dominio, neque autem esse incerta, arque ideo nequeunt esse sub dominio alterius, sed solum ipsius, quia si essent tanto sublata, illi sunt restituenda, & non alteri, ac etiam experientia docet perpetuo etiam amentis jure hereditario parentibus succedere. Dices dominum constitutum propter actum secundum ergo ubi nullus esse potest actum secundus, nullum, & inutile est dominium. Negatur conseqentia, quia potest hic actus suppleri, & de facto suppletur in jure per procuratorem, ut patet in dominio pupilli, & parvularum unde dominum est per ordinem ad actum secundum, aut per ipsum dominum, aut per alium ipsius nomine exercendum, ideoque negatur inutile esse illud domi-

nium, quo jure habent incapaces dominii.

dus ibidem, & sequitur Thomistæ passim. Fundamentum præcipuum defensum ex decreto Innoc. Terci cap. Chm ad Monasterium de statu Monachorum, ubi Pontifex inquit, quod ab initio proprieatis, scilicet custodia castitatis adeo est annexa Regula Monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

21 Secunda sententia assertat quidem Religiosos de facto fieri inhabiles ad rerum dominia per votum solemnem, id enim aperte iura testantur, sicut dicunt Monachum nihil habere proprium, nihil sibi acquirere, sed Monasterio, testari non posse, neb illi interfici sucedere, & similia. Addit tamen hanc infabilitatem non oriens ex natura voti solemnis, cui a jure naturali, aut divino sit annexa haec incapacitas, sed ex jure datum Ecclesiastico, sicut ex constitutione Ecclesie annectentis tali voto hanc infabilitatem, quam levitatem exprefit tradit Scotus q. 4. d. 38. cum omnibus Scotis, Paludanus ibidem q. 4. ar. 4. Cajetanus 2. 2. qu. 88. art. 7. & Recentiores communiter amplexuntur, & sicut hanc sententiam fecuti fatus lib. 4. disp. 7. qu. 6. art. 3. loquendo de incapacitate, & infabilitate, quam affectum votum solemnem castitatis ad matrimonia contrahenda; ita etiam consequenter loquendo idem assertum modo loquentes de inhabilitate ad dominium, quam Religiosi affectum votum solemnem paupertatis, quod nempe non oriatur ex natura voti solemnis, ut scilicet ex Constitutione Ecclesie tali voto paupertatis hanc infabilitatem annectentis. Fundamentum est auctoritas Bonifacii VIII. c. *Quod votum de voto, & voti redemptione in eis. ubi interrogatus Pontifex, quod votum dici debet solemnem, & ad matrimonium dirimendum efficax, responderet, quod votum solemnis ex folio Ecclesiæ Constitutione est inventus, & id docet Gregorius XIII. in Bulla Ascensione Domini. Accedit etiam ratio, quia talis in capacitate in Religioso professo ad dominium ex natura a voti præcisè oriens non potest, quia alias etiam votum simplex inabilitaret, quod nullus asserit, neque ex ratione voti solemnis, est sic, quia non potest ostendit, cur votum solemnem, quatenus solemnem præcisè induceret illam infabilitatem ex natura rei potius, quam votum simplex; quare concludendum est hoc oriri ex constitutione Ecclesie tali voto paupertatis hanc infabilitatem annectentis, sicut loc. cit. diximus de inhabilitate ad matrimonia contrahenda ex voto solemnis castitatis inducta.*

19 Altera difficultas est de servis, an possint habere dominium aliquarum rerum, & tertio est de servo strictè accepto, qui, scilicet, est verum dominii mancipium, vel iusto bello captum, quorum pater iam Europa repuerit; & de hoc etiam est communiter Doctorum sententia, quod servus tale dominium habet vita, & membrorum, ac famam, ut nec dominus, & multo minus illius alius possit ipsum illius privare absque injuria, ac iniustitia sine sufficienti causa, & ratio est, quia nullus jure conceditur domino potest illi ex quo infertur, cum qui occidit, vel mactat alienum servum, ad restitutio nem tenet, non solum domino pro tactu servus ipsius, sed etiam iphi servo, nam utrique injuria facit. Inferunt præterea servum obstante servitute, absolute, & simpliciter possit esse capace bonorum fortunæ, ut pecuniarum, ac possessionis, & ratio deducitur ex dictis, quoniam non obstante servitate est dominus sua vita, membrorum, & famæ; ergo si dominus illi membrum mactat, vel famam auctorat, & in compensatione hiijus damni pecunias illi det, aut praedium, illius erit verus dominus. Tum quia sicut dominus dare potest servu integrum libertatem, ita a fortiori potest ipsi dare alii, quia sicut patrem libertatis, donando nimirum ipsi dominum aliquarum rerum suarum v. g. pecunias, & quicquid illi mendacibus luctaret, & in tali casu lexus horum omnium efficit dominum, alias non donarentur, & ita præterea discutitur ex nostris Pioncius dñp. 50. q. 2.

20 Præterea jam dictum est art. præc. Religiosos Franciscanos Regulam in sui partite obseruantes non posse dominium habere nec in particulari, nec in communia, in quo eos pauperes ab ea disponuntur, quam aliorum Ordinum Religiosi profidentur, quia alii possunt habere dominium in communia aliquorum bonorum, quavis non ita absolutum, quia a contentu Summi Pontificis dependeat, ut bona sua immobilia, & mobilia pretiosa alienare possint, nullus tamen Religiosus in particulari potest emissione voti solemnis paupertatis potest alius rei dominium habere. Eligitur difficultas unde oriatur, quod Religiosi professi sint ad dominium inhabiles, seu quia jure habent incapaces dominii. Prima sententia docet Religiosi feri incapaces ad rerum dominia, & matrimonia contrahenda ex natura ipsa voti solemnis, cui jure naturali, & divino afferit annexam esse hanc incapacitatem, non autem ex ratione voti simplicis, cui tantum humano jure talis incapacitas annecti potest. Ita sensisse videntur D. Thomas, & Bonaventura 4. d. 38. quæstio 1. artic. 2. Ricardus, & Duran-

Marii Theog. Moral.

E 3 bene-

21 Postremo est quæstio, an beneficarii habeant verum, & proprium dominium suorum reddituum. Pro causis explicatio ad vertendum est, tria esse honorum genera, quae Beneficarii seculares possunt possesse, nimirum patrimonialis, quae universalis, & supremi dominii, quod in omnibus habet creaturas. Alias rationes ad idem vide folutas loc. cit. dñp. 7. de Matrimonio qu. 6. art. 3.

22 Postremo est quæstio, an beneficarii habeant verum, &

habeat acceptiones, in duplo: præterim significatione sumi faler. Primum pro lege tam naturali, quam positiva, sive divina, sive humana, quo sensu dicimus honorem parentibus deferre esse de jure naturali; sacramentum baptisimi recipere esse de jure divino positivo, & hoc modo jus prima sui divisione dividitor in naturale, & positivum; & positivum dividitur in divinum, & humanum; & humanum tandem dividitur in jus Canonicum, & Civile; ut ilium est duplo: præcedat. Alter modo jus sumitur facultate illa, sicut potestate legitima, quam quis haberet ad aliquam rem obtinendam, vel retinendam, vel ad aliquid faciendum, ita ut ab illius rei obtentione, seu retentione, vel ab illa actione facienda licet impediti non posset, & hoc modo accipitur pro solo iusto alteri debito, quo pacto est obiectum virtutis iusticiae, cuius est equalitatem inter duos posse, de quo in hac disp. erit fermo. Et quamvis etiam ius hoc modo sumptu varia habeat acceptiones, postquam tam omnius est illa, qua dividitur in ius ad rem, & ius in re. Ius ad rem est illud, quod habetur per alium contractus stipulationem, putata per donationem, emptionem, &c. antequam illius rei, quae donata, vel empta est, traditio fiat ius in rei effectu illud, quod per ipsam reitraditionem acquiritur. Sic Hæres intitulatus, sed qui nondum hereditatem adiit, habet ius ad hereditatem, non autem in hereditate, quia nondum possessionem hereditatis habet, sed sibi tantum eis debita; postquam autem possessionem acceptit, dicitur etiam in hereditate ius habere. Hoc autem præcipue est iurius utriusque discrimen, quod ius in re ita faciat illam propriam eius, qui acquisivit, ut in quoque loco sit, & ad cuiusvis manus pervenerit, facultatem habeat, sive cumque eam reparet, recipendi, & a quoque repetendi, & quicquid acciperet, ex iustitia obligetur eam illi restituere. Jus verò ad rem facultatem huiusmodi in rem non tribuit, sed titulum dimituat iustum, & sufficiens ad habendum illius rei dominium.

QUÆSTIO PRIMA.

De essentia Domini, & Subiecto.

Quoniam plures sunt iurius particularis species variae rationes, quibus aliqui competere potest predicta facultas accipiendi, vel recipiendi rem aliquam, aut illa disponendi, inter quas præcipua, & omnium potissimum est dominium, & ad quam reliqua aliquo pacto reduci possunt, id est ab eius explicacione exordium sumimus. Tum etiam quia essentia domini, eiusque proprietatis bene perspectis facile cognoscetur, quia de Contradicibus, & Refutacione dicenda sunt, tum in communium in particulari in sequentibus Disputationibus, quae omnia relolvamus iuxta doctrinam Scotti, & I. Fabii ex proleto de materia tractat, & Scotiflamin ibidem, præterit vero Tatareti, Almaini, Fabri, Higueri, Hiribarnes, Aretini, & Vulpii tom. 3. q. 3.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid, & quorūpōx sit Dominus, & quæ ad illud, requisita.

Primò ut quid nominis incipiamus, dominii vocem plerique à nomine Domus derivant, Dominus enim dicitur qui familiæ p̄fessus est; aliò vero non incongruè à verbo. *Doma* ducunt, quia Domus universus est dicitur, qui aliquid sibi subiectum habet, sibi sicut potestare, unde dominum latè sumptum definiunt, quod est facultas disponendi aliquam res, tanquam sibi subiecta; quia ratione Deus dominum omnium creaturarum habere dicitur, quia de eis disponere potest, ut ei placeat, sive enim illi subiecte omnimodo subiectio, & dependentia, quia ab eo sunt creatae, & ab eo dependent in esse & conservari; sic etiam Rex, & Princeps dicitur in suo regno dominum habere, & quilibet etiam privatus dicitur suarum possessionum Dominus, sicut Dei dominum omnibus aliis dominis perfectius sit, & plenius; dominum enim rerum omnium creaturarum soli Deo convenienter p̄fessum, ut patet ex Psal. 23. Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & universi qui habitant in ea. Rerum vero omnium sensibilium soli homini convenienter secundum participationem ut patet ex Gen. c. 1. Cœciles, & multiplicantes, & replete terram, & subiecte eam; dominum animis p̄ficibus maris, & volatilibus Cali, & universis animalibus, quæ moventur super terram; unde naturaliter convenit homini hoc dominum supradictas omnes infra suam speciem, & hæc dominii definitio conformat doctrina

etiam

etiam illi supra, latius patet quā dominum, filius enim ius habet in Patrem, ut alatur, servus in Dominum, ut sustentatur, subditus in Principem, ut gubernetur, etenim hi omnes ius habent ad petendum, quæ sibi necessaria sunt, non autem dominium, ac proinde ius est genus ad dominium, iusfructum, & ius, & iusfructus non est tantum ius actualis rei quam iusfructus, qui dominum, vel equum conductus; hic enim solidum habet ius rei, quo finito non amplius remaneat in eo ius ad rem, sed statim ad dominium proprietas devolvitur; iusfructus vero non modo habet iusfructus, sed etiam ius ad talen usum finitoque ius adiungit ius remaneat ad utendum. Dicitur utendi, per quam particulam distinguuntur iusfructus a jure, quod habet creditor in pignore, vel hypoteca, depositarius in deposito, nullus enim horum potest re pignorate, vel hypocata, aut depositatio ut in utendo domino, & si utantur, tenentur ad estimationem eius. Additur frumenti, id est, p̄ceptiendi fructus rei, nam ius utendi non includit fructus rei; dicitur autem utrum fructus rei quidquid salva rei substantia, est re perceptible, ut in greci lana, lac, fetus, infuso poma, segetes, in domo locatio, & similia in l. 10. 11. & 12. de rerum divisione. Usufructarius ergo colligens rei fructus fit illorum plene dominus sed si ante perceptionem fructuum moritur, non pertinet ad heredes iusfructarius; sed ad dominium rei, ut habetur in istis, de rerum divisi. s. is. vero. Dicitur frumenti re aliena, quia dominus rei non dicitur absolute iusfructarius, etiam si p̄ceptiat fructus rei. Dicitur tandem salva rei substantia, quia iusfructarius tenetur rem integrum, ex qua fructus p̄cepti, proprie riarum servare; unde per hanc particulam p̄cepti distinguitur. Iusfructarius a Domino, nam dominus uti potest re sua, ut liber, ita quod potest substantiam illius ipso iusfructus ut in rebus vero iusfructus iusfructarius, etiam si p̄ceptiat fructus rei. Iusfructarius vero, quia rei dominium, non habet, sed tantum fructum, non potest rei substantiam ipso iusfructus ut in rebus vero iusfructus. Ex quo tandem inferatur dominium etiam a proprietate dif ferere, eo quia dominum latius extendit, quia proprietatis dominii enim duas pars, scilicet, Proprietatis, & iusfructus, quæ interdum separari possunt, ita quod unus sit ut proprie tas, unus alterus sit iusfructus, qui fit cōtingere posse, ut aliquis dominium aliquis rei habeat, & tamen non esse proprietarium, non est dominium rei ius modis acquisiti, quod dominus retinet potest in rem iusfructui traditum, ut patet de dominio proprietatis, quod dominus retinet iusfructum, ut patet de dominio proprietatis, quod dominus retinet, non solum a rem alteri in feodium, vel Empytheum, neque etiam de quod videtur potest, ut etiam rem ipsum, ut verus dominus, ad se revocare.

8 Quinto igitur quandoque sumitur pro facultate utendi aliqua re, & dici solet iusfructus, quandoque sumitur pro actu ipso utendi, sive ius actuali, & dicatur ius facti. Est autem quatuor, an in rebus que unico actu, vel iusfructu, ut ius pecunia, & cœlacula, & pecunia, distinguuntur iusfructus, ut dominio, non modo in particulari, ut ceteri Religiosi, sed neque in communium dominium ullum quarumque que rerum sive immobilia, sive mobilia sive iusfructus, quia in aliis rebus, quæ ius non consumuntur, concedit omnes non modo ius facti, sed etiam iusfructus, à dominio distinguuntur, patet in Usurario qui dominum, vel equum conductus, hic enim non solum habet iusfructus, ut in rebus rerum, sed etiam ius ad tales iusfructus, ab quo rei dominio osqua finito ius rei substantia statim ad dominium proprietatis devolvitur, scilicet, equus, vel dominus. Negant quampcunq; cum D. Thomas 2.2. q. 78. art. xvi docent in rebus, quæ iusfructu, nec iusfructus, nec ius ad dominio distinguuntur. Ratio est, quia ius ad utendum his rebus est ius ad consumendum, & alienandum ipsam rei substantiam, nam uti pane, cibo, vel pecunia est iusfructus, & alienare substantiam ipsam panis, cibi, ac pecunie, sed majus dominium est, non potest, quā ius ad ipsam rei substantiam consumendum, & alienandam ergo.

Constat, quia ius ad dominio difficitur, ut ex dictis constat, est ius, sicut actus utendi re aliqua, salva Domino rei substantia, quæ iusfructu, ut iusfructus, non possunt salva eorum substantia, ergo in iis ius ad dominio non difficitur. Et tandem sicut L. tibi vni, & L. Senatus consil. ss. de iusfructu carum rerum.

9 Oppositus sententia est Scotti, & Scotiflamin 4.d. 15. q. 3. ar. 2. quia pauci Recentiores amplectuntur, affirmant etiam in rebus iusfructibus uti a dominio diligunt. Ratio est, quia si quis iusfructus rerum aliqui concederet, ita tamen dependenter a sua voluntate, ut posset ipsum revocare tempore, antequam res consumetur, planè spemtem semper dominus efficiens rei ante eius consumptum, & aliis nullis ratione talis potest; ergo iusfructus iusfructibus rerum iusfructibus potest a dominio distinguiri. Constat, quod fratres Minorum, & iusfructus, non autem Pontifici, vel illarum largitos refutare; sed res fuit sublata debet verum dominio refutari; ergo apud eos refutari earum dominium, & non tantum nudus facti ius.

10 Oppositus sententia docuit Nicolaus Quartus in Constitutione illa, Ex iste qui seminas, qui fuit ex ordine nostro Fratrum Minorum, & validè veritus in eo; docet inquam, hic Pontifex ibi, ut latè referat Faber de Refutatione disp. 4. c. 2. quod fratres Minorum in paupertate Regule viventes cuiusque rei dominium non habent nec in particulari, nec in communione, sed nudum, & simplicem ius facti; dominium enim earum rerum, quæ ipsi in elemosynam dantur, & donantur, apud ipsos donatores remanet, ius vero si p̄plex facti apud fratres. Quod si donans intendat etiam a seipso abdicare dominium, & ius rei, quæ in elemosynam, ne illa res, antequam ius consumatur, videatur esse sine Domino, declarat hic Pontifex dominum illius rei in Sede Apollonica transferre. Matri Theolog. Moral.

E 2. ri, ita

Disputatio III. De Justitia, & Jure.

mortaliter peccare, ut si nimurum infamatio sit alii pernicio-
sa, & grave aliquod documentum afferat proximo, quod mul-
tis modis contingere potest; & cum hac limitatione sententiam
affirmativam docet S. Doctor loc. c. ubi ait: *Certum est in cuius-
cunque arbitrio esse paci de clementia sua fama, nisi hoc vergas
in derimurum alterius.* Ita Sotus, Navarrus, Silvius, Calpen-
sis, Amicus, Valpes, & Aretinus ex nostris, & alii Recentiores
communiter, Fundamentum praecepimus eis, quia si homo non
est dominus sua fama, & honoris, in nullo casu posset licet fe-
i plumb infamare, suamque famam neglegere, sicut in nulo casu
licet ei vitam perdere, & positivè contemnere, quia nimis
modo habent dominia, ab inicio omnibus hominibus commu-
nes fuerint sic, quod nulli erant appropriate, ipsa potest licet,
& rationabiliter appropriate fuisse jure naturali, vel divino,
aut humano; pro cujus resolutione.

33 Relipso ad Faber loco citat. quod peccata, quia D. Au-
gustinus recenset in lib. Confessionum erant peccata publica
jam pluribus nota, id est scribendo non se diffamare, jam
enim diffamatus erat, licet non esset notoria; sed de peccatis
publicis penituit. Verum hoc omnino gratis dicitur, ut enim
legenti librum Confessionum patet, plura peccata ibi recen-
ser, quae erant penitus occulta, quod si quidam erant quibus-
dam nota, ipse scribendo illa fecit adhuc magis patentia,
ac magis se diffamavit in humiliatis augmentum, & poenitentia.
Nec defuit alia Sanctorum exempla, qui laudabiliter pro-
pet, eundem finem fuorum peccatorum publicam fecerunt
confessionem, veniam atlanticum petendo; ne defuit viri piti,
qui scilicet infamam ad petendum confluum ad humiliacionem
proprietatis, & in remedium superbia. Confirmatur, quia si ho-
mo non esset sui honoris, ac famae dominus, nunquam licet
posset sua fama reparationem condonare, ac positivè neglige-
re, quia non est dominus, sed simplex frater, non potest
ad libertatem illa disponere, eamque negliger, sed diligenter
conseruare tenetur, ut supra dictum est de bono vita, cuius est
simplices fatus custodes, non dominus; sed licet potest homo
interdum propriæ famæ reparationem condonare, ac positivè neglige-
re etiam laudabilitatem, quando nimurum ex condonatore
vel positivo contemptu illius nullum imminet illi pericu-
lum fatui, nec alius; ergo vere est dominus illius, alias con-
donare non potest, cuicunq; posse de re aliena disponere. De-
signo probatur, quia quando quis injure aliū infamat, re-
metitur ei famam restituere, si non condonet, etiam cum pro-
pria infamia, si opus sit; si licet id facere non posset, si sua
fama dominus non esset, ergo &c.

36 Ad fundamentum prioris sententie, quicquid sit de ante-
cedente, neganda est consequentia, & ratio dilatarit eis, quia
homo potest diligere de rebus, que comparantur, & augen-
tetur industria, haec enim omnia cadunt sub perfecto ejus
dominio, cum sit in ejus potestate, ut acquiratur, vel non ac-
quiratur; talia autem sunt honor, & fama, cum sint premia
virtutis, quae non nisi propriis meritis acquiruntur, & non sic au-
tem est de vita, quam homo propriæ industria non acquirit, ac
proinde sub ejus dominio non est. Ad secundum edictum scriptu-
ri, & Patres capiunt inculcat sollicitudinem, & curam nostra-
ram, ut indicarent, quod quamvis quilibet sit dominus propriæ
famæ, & honoris, non potest tamne fine justa causa licet
prodigere, nam si fine justa, & rationabiliter causa ea perdatur, pe-
ccat prodigalitas eo modo, quo accidit in eo, qui fine
justa causa opes suas prodigit; hoc etiam scripti incitant scri-
piture, & tancti, ut caveamus, ne malo nostro nomine, &
fama simus alii in scandalum, & occasionem perditionis, eo-
rum; & alios privare necessariis, sicut legitur de Nembrot
Gen. 10, quid erat robuster venator coram Dominio, idest Ty-
ranus, & hominum oppressor. Deinde id etiam probat, quia talis rerum
communitas est contra pacificam hominum conversationem
& societatem, quia cupidus, & avarus plus appetit, quam
ad eorum sustentationem opus est, id est, quae lites orientur
inter homines; & controversiae ex corruptione naturæ per
peccatum inducunt, & fortis, ac robusti omnia per vim occupa-
rent, ut in etiā loqueretur Canones, & Glotta citati. Ad ultimum, D. August. loquitur in cau, quo quis irra-
tionabiliter, & fine justa scipsum infamaret, sic enim pec-
care contra charitatem erga scipsum debatur, sicut infamia
proximum peccat contra charitatem etiam illi debitam; non autem intendit, quod infamando, scipsum peccat etiam
contra Iustitiam, sicut peccat infamando proximum. In alio
tandem loco, ut Verba ipsa loquantur, loquitur in cau predicto,
quando malo nostro nomine alii nocemus, & ipse occasionem
peccandi prebemus.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quo iure rerum dominia fuscirent distinta.

37 De hac materia tractat Doctor noster ex professo 4. d.
15, quæst. 2. ar. 1. ubi supponit dominium rerum à
mundi iusto fuisse hominibus commune, quando nimurum om-
nia infra hominem sub naturali ejus subiecti imperio, ut dictum

est ab initio articuli precedentis; examinat ergo ibi Doctor an
iure naturali, vel divino fuerint à principio omnibus communi-
na absque illa dominii distinctione, & quo iure potest domini-
niorum divisio fuerit introducta, & breviter aliquibus conclu-
sionibus questionem refolvit; & cum dominum sit multiplex,
ut supra dictum est, hic solum est ferme de domino civilis quod
quidem in aliud est, quam facultas quedam uni soli, compe-
tentis circa aliquam rem ob prohibitionem aliis factam, utendi
re illa; unde sensus questionis est, cum res, quarum homines
modo habent dominia, ab inicio omnibus hominibus commu-
nes fuerint sic, quod nulli erant appropriate, ipsa potest licet,
& rationabiliter appropriate fuisse jure naturali, vel divino,
aut humano; pro cujus resolutione.

38 Primo dicendum est, quod in statu innocentia, & in para-
lege nature erant omnia communia, ita quod in eo statu non
erant rerum dominia distincta, neque divina lege, neque natu-
rali, ita Doctor loc. c. quod probat in primis per illud dictum
d. cap. 1. Iure naturæ sunt omnia omnibus communia. Deinde
ex Augustino super Joan. tract. 6. dicente: Unde quisque pos-
ficeret, quod possidet, nonne humana voluntate? nam iure
divino Domini est terra, & plenitudo eius; iure ergo humano dici-
tur, hæc domus mea est, hæc villa mea est, hæc servus meus est, &
per iura regi possidentur possessiones. Tandem probat ratio-
ne, quia uis rerum secundum rectam rationem ita debet com-
petere hominibus, sicut convenit, & congruum est ad pacifi-
cationem eorum conversationem, & necessarium ipsorum susten-
tationem; at in statu innocentia communis uis rerum sine di-
stinctione dominiorum, ad utrumque sibi plus valuerit, quam
distinctione dominiorum, quia tunc nullus occuparet, quod ali-
us fuerit necessarius, nec oportuerit illud ab ipso per violentiam
extorquere, fed quilibet hoc, quod primum occurset necessaria-
rum occuparet ad necessarium uolum, & illo contentus fuisset,
ac propriece concludit Doctor, quod in statu innocentia non er-
at, quia non est dominus, sed simplex frater, non potest
ad libertatem illa disponere, eamque negliger, sed diligenter
conseruare tenetur, ut supra dictum est de bono vita, cuius est
perfecta instituta de lege originali donum, neque tunc illa
erat rerum indigentia, nisi quantum ad sustentationem requi-
rebat. Hic tamen obseruat Almainus noster 4. d. 15. quæst. 2. quod
cum dicitur in statu innocentia omnia suis communia, hoc
potest dupliceiter intelligi, nam homo in quibusdam rebus habet
dominium, quarum uis est necessarius ad sustentationem indi-
vidui, alia vero sunt, in quibus habet dominium, quarum
uis non est necessarius ad sustentationem individui, sed si p-
eccat, ut uis facilius quando ergo dicitur, quod in statu innocentia
omnia suis communia, intelligendum est de illis rebus,
quarum uis est necessarius ad conservationem individui, non
autem de illis rebus, quarum uis est necessarius ad conserva-
tionem speciei, nam Adam habuit dominium proprium in
corpus Eva, & quilibet uis in corpus proprie uxoris; Adam
enim fuisset vir Eva, & nullus alter habuerit dominium in
corpus Eva, & talis appropriatio fuisset in statu innocentia.
Et hoc totum notavit etiam Aretinus 4. d. 15. quæst. 2. art. 7. omnia
ad verbum ex relato Auctore transcribens suppedito nomine, ut
ejus moris est.

39 Secundo dicendum est, quod in statu naturæ lapsæ, &
potest peccatum non fuisset conveniens omnia esse omnibus
communi, nequaquam quilibet sit dominus propriæ
famæ, & honoris, non potest tamne fine justa causa licet
prodigere, nam si fine justa, & rationabiliter causa ea perdatur, pe-
ccat prodigalitas eo modo, quo accidit in eo, qui fine
justa causa opes suas prodigit; hoc etiam scripti incitant scri-
piture, & tancti, ut caveamus, ne malo nostro nomine, &
fama simus alii in scandalum, & occasionem perditionis, eo-
rum; & alios privare necessariis, sicut legitur de Nembrot
Gen. 10, quid erat robuster venator coram Dominio, idest Ty-
ranus, & hominum oppressor. Deinde id etiam probat, quia talis rerum
communitas est contra pacificam hominum conversationem
& societatem, quia cupidus, & avarus plus appetit, quam
ad eorum sustentationem opus est, id est, quae lites orientur
inter homines; & controversiae ex corruptione naturæ per
peccatum inducunt, & fortis, ac robusti omnia per vim occupa-
rent, ut in etiā loqueretur Canones, & Glotta citati. Ad ultimum, D. August. loquitur in cau, quo quis irra-
tionabiliter, & fine justa scipsum infamaret, sic enim pec-
care contra charitatem erga scipsum debatur, sicut infamia
proximum peccat contra charitatem etiam illi debitam; non autem intendit, quod infamando, scipsum peccat etiam
contra Iustitiam, sicut peccat infamando proximum. In alio
tandem loco, ut Verba ipsa loquantur, loquitur in cau predicto,
quando malo nostro nomine alii nocemus, & ipse occasionem
peccandi prebemus.

pro-

Quæstio II. Articulus II.

propriè loquendo, & lex naturalis immutabilis, ut dictum
est disp. præced. de legibus q. a. 3. Respondeo ibidem hanc dif-
ficultatem fuisse solutam, ubi diximus, omnia ab initio dici fui-
sse communia de jure naturali, non positiæ, quæ tunc tempora-
ris rerum communitas jure naturali accepta fuerit, & prohibi-
ta divisio, ac proprietas; sed negativæ tantum, quia ab initio
de hac re nihil statum fuit, sed permisum est, & concessum
omnia esse in communem uolum in statu innocentia, in statu
autem naturæ corruptæ ob rationes adductas jure gentium sta-
tutum est, ut in ususque sua propria possideret, & rerum dis-
tinctio fieret, nec alter, nec alio modo intelligit Doctor loc. cit.
quando dixit præceptum de rerum communitate post lapsum
peccati efflat, vel enim tantum fuisse præceptum, scilicet, hominibus pro statu
nature corruptæ res esse appropriate, & non relinquendas
omnibus communis ad collenda iuris, & servandum pacifi-
cum convictrum; ergo illud complexum est lex naturalis; sed
illud complexum d'ponit distinctionem dominiorum, igitur
dominiorum distinctione est à lege naturali.

Respondet ex dictis disp. præced. de legibus quæst. 2. art. 2.
ad hoc, quod aliquid complexum sit lex naturalis strictè, &
propriè fumpta, non sufficere, quod sit dictum à recta ratione
nam etiam lex positiæ positiæ à recta ratione est dictata; sed re-
quisitus ulterius, quod vel sit evidenter deducibilis, lex enim naturalis
proprietate, & strictè sumpta, ut docet Doctor pluribus in locis
ibi citatis, est proposito evidens ex terminis, vel evidenter de-
ducibilis ex alia proposito ex terminis evidens; tale autem
lex rerum, & dominiorum sit prohibita, & quod illa fieri al-
quando non potest, si occasio accidere, & opportunitas. Ita
discutit Faber loc. cit. n. 73. Vel si communis rerum fuit ab
initio de jure naturæ positiæ, loc intelligendum est de lege naturæ
late sumpta, ut etiam loco citato diximus, quatenus con-
sentaneum erat statu innocentia, & integræ naturæ humanæ;
corrupta vero naturæ humanæ per peccatum, communis rerum
contra pacificæ societatem humanam effecta est ex cir-
cumstantiarum mutatione, & data licentia distinguendis rerum
dominiorum ad pacificæ convivendum, quam explicacionem etiam
approbat Faber loc. cit. num. 78. de quo plura video possunt
apud Hizquiam loc. cit. num. 10. & seq.

41 Sed contrà predicta obiectio, quod propter rerum divisionem
factam in statu naturæ corruptæ non sunt prædicta in com-
moda sublata, ita ut adhuc non sequatur, nam adhuc stante
rerum divisione, qui roburiosi sunt occupant plura, quam
stolidi, & debiliores carent necessariis fibi debitis; tum quia
ad huc est magna iniquitas inter homines in rebus temporali-
bus, unde inquit Apostolus, quod aliis quidem erunt, aliis
autem ebriosi est, quae etiam iniquitas litigiorum causa est,
& contentionum. Respondet cum Aretino loc. cit. concil. ubi subdit sat probable esse
prima rerum divisione hoc modo fuisse de facto introduc-
tam, si non attingat finis per tale medium omnino
perficit, sufficit enim quod saltem finis ille attingatur me-
liori modo, quam si tale medium non fuisset attingendum; quamvis ergo per rerum divisionem in statu naturæ lapsæ intro-
ducam non intentum omnino præfata incommoda; nihilominus
talis finis perfectioni modo attingitur, quia si manifester rerum
communitas, qualiter ab initio, nonne tot iniquitätes,
ne tot litigia sunt apta oriunt, ne tunc lata modo est via
fraudibus, & malitiis, sicut si res manifeste communis etiam
in statu naturæ lapsæ quia fortiores, & portentiores plus ex quo
bonis communibus occupant, nec si debilitores rufescere
possunt, sicut modo, quia tunc diffident potestores se illud
juste facere posse, cum res essent non minus corrum, quam alio-
rum, neque puniri possunt, sicut modo, quia diffident omnia
esse communia, quia hinc incommodum in statu naturæ lapsæ
melius provisum est per rerum divisionem, licet ob naturæ corruptionem ex peccatum inducatur per tale medium finis illæ
non intentus.

42 Tertio dicendum est, quod in statu naturæ lapsæ
ab initio mundi de communione rerum, sive fuit permissum,
sive positivum, divisionem actualiter potest non esse factam, nec
per legem naturæ, nec per divinam, sed per humanam politi-
vam. Ita Doctor loc. citato concil. 3. & quo ad legem divinam
probatur per testimonium D. Aug. superius adducendum expre-
sionem rerum divisionem, & appropriationem jure divino fa-
ctam non fuisse. Quod nec etiam jure naturæ constat, alioquin
de facto nulla communitas potest habere communione
bonorum, quod est falsum, quia plures communites de fa-
cto bona quædam communia possident; si ergo nec per legem
divinam, nec per legem naturæ prima rerum divisione facta est,
sequitur factam esse per legem positivam humanam, quod
etiam expedit docuit D. Aug. loco cit. dum inquit, quod jure
tantum humano dicitur hæc villa mea est, hæc domus mea, tol-
am.

Disputatio III. De Justitia, & Jure.

amborum consensu factum est, quod una pars esset unus, & alia alterius. Quocunque igitur horum trium modorum facta fuerit prima rerum divisio, iuste facta fuit, sic etiam discutit Altefusus notus lib. 3. tit. I.

45 Sed initalis, dominiorum divisionem non iuste factam, quod enim sit contra legem naturalem, nec licite, nec rationabiliter fieri posset; sed appropriatio, & divisio rerum facta est contra legem naturalem; ergo nec licite, nec rationabiliter fieri potest. Major patet; quia lex naturae in omni statu ligat, & rationabiliter tamen, sed licita, & iusta impetrat. Minor probatur, quia lex naturae, ut supra dictum est, disponit omnia, esse omnibus communia. Confirmatur quia Divus Chrysostomus tom. 2. in orat. de S. Philogono meum, & tuum, appellat frigidum verbum, & quicquid est malorum in vitam nostram inventium, innumeraque gignens bella; ergo semper est per se mala rerum divisio, iusta, & recte ratione contraria, etiam pro statu nature corrupta. Demum B. Clemens in quadam epistola, quae referuntur 12. q. 1. capit. Dilectissimus ait, quod Communis usus omnium, que sunt in hoc mundo, omnibus hominibus esse debet, sed per iniquitatem alii dixit hoc esse suum, & alii istud, & sic inter mortales facta est divisio; sed quod per iniquitatem factum est, non est iusta, nec rationabiliter factum, ergo distinctio rerum iusta non est.

46 Respondeatur ex superioris dictis, quod sit contra legem naturalem propriè, & strictè sumptum, utique nec licite, nec rationabiliter fieri posset, quia lex naturalis in hoc sensu semper obligat, & in omni statu, nec unquam revocari posset, quis immutabilis, & indispensabilis est; rerum autem divisio jam facta non est contra legem naturalem strictè sumptum, sed tantum large, quia revocari potest iuxta variare circumstanciarum in rebus; & in hoc tamquam fons communis rerum fuit de lege naturae in statu nature integræ, & modò est eamdem divisio in statu nature corruptæ, & idem Genes. I. dominium rerum sicut homini à Deo datum sub indifferentiā ad communitatē, vel divisionē rerum secundum indifferentiā humanae nature ad integratū, vel corruptionē; tunc quia, quando dicitur omnia ab initio sicut communia de lege, & jura nature, Jam supra dictum est num. 40. hoc non esse intelligendum posse, quia tunc temporis rerum communias præcepta, & veritas proprietas, sed negativæ tantum, quatenus in statu innocentia permisum est, & consensum omnia eff. in communem ultimam. Ad confirmationem Divus Chrysostomus appellat meum, & tuum frigidum verbum ad detestandam hominum avaritiam, & cupiditatem, quæ charitatem in proximum frigescere facit, immò penitus extinguit; non enim uentur rerum divisione in statu nature corrupta à Deo concepta, & confirmata, sed omnino abutuntur, quia nunquam divitis satiantur, & ut ait Poeta de avariis, Quo plus sunt poteris plus siuntur agri. Ad ultimum, non dicit B. Clemens Papa dominiorum divisionem sicut iniquę factam, sed quod lapsus homini in peccatum occasionem dederit intro, accendi dominiorum divisionem: ex hoc autem quod percessum primi parentis occasione dederit introducti dominiorum distinctionem, non bene deducitur hanc illicitem, & vel iniquę factam sicut.

QUESTIO TERTIA

De acquisitione dominii.

47 D Ocent commentator Doctores tam Juris, quam Canonista triplicem esse modum acquirendi rerum dominium, nimirum iure naturali, & iure gentium, deinde iure civili præscriptionis, & tandem priuata lege pacientium; primo modo acquiruntur, quæ sub nullius sunt dominii; secundo modo, quæ certo tempore præscriptio a iure bona fide possidentur; tertio tandem modo acquiruntur, quæ per legitimam dominii translationem, & voluntarem transferentes ex uno devolvuntur in aliud. In hac questione de primo, & secundo modo agemus; de tertio autem in disput. sequenti, ubi de Contractibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quibus modis dominium proprietatis acquiratur.

48 R Es externæ, quæ sub dominio proprietatis cadere possunt, duplices sunt generis; vel enim nullius sunt, & carent dominio; vel sunt alicuius personæ, quæ rursus cum

QUESTIO III. Articulus II.

cum pluribus aliis disp. 7. fect. 2. quam opinionem exsillimat veritatem oppositas; & ego etiam libenter amplectetur, sed Luna- ca cit. C. de Thesauris obstante videtur, nam ibi statuitur, ut thesaurus in alieno fundo inventus dividatur, ita ut dimidium sit inventoris, & dimidium domini fundi; ergo falsum est antea manifestacionem nihil thesauri ad eum pertinere ex dispositio- ne juris, aliquo inveniens thesaurum in alieno fundo, ipso domino ignorante, non teneretur illi dare dimidium eius ut in lege cit. statutum est, quare ex citata priori opinioni magis favere videtur; nisi forte dicatur, id est legem obligare in- ventorem thesauri in alieno fundo ad eum dividendum cum domino fundi, non quia dominum aliquod habeat in thesaurum ante ejus manifestacionem, aut aliquid thesauri fit in ipsum pertinet, sed solus quia dominum habet in fundo in quo thesaurus est repertus.

51 Quartò præterea inter haec bona, quæ domino carere dicuntur, recensentur illa, quæ in iure appellantur vacantes, & quæ pro derelictis habentur, quia nimis domino abjectiuntur, & deseruntur sine animo repetendi, haec enim tunc vacant domino; unde si quis habeat ius, & dominium in aliqua re mobilis, vel imobilis, & ob difficultatem eam colendi, vel conservandi, derelinquet eam animo non repetendi, dicuntur derelicta, & vacans, & id est prius occupantis, unde si quis ferens pondus grave in via ita partem eius deponeret, ut haberet voluntatem redeundi ad illam accipiendo, illa pars non dicetur derelicta, nec vacans, & qui illam inveniret, teneretur domino restituere. Hujusmodi etiam fons bona morientum ad intellectu, & non habentium heredes naturales, ad quos legitime perveniant; cum enim propinquos non habeant, ad quos iure perveniant, neque ipsi deinceps disponant, videatur ea detinueri, quare ex iure dispositione applicantur his, & ad Regis lumperus, & Reipublicæ subfidiū devolvuntur defuncto Domino L. aff. de iure fisci; ita communiter Doctores de hujusmodi bonis discutunt & ex nostris præsternit Faber de filiis disp. 50. cap. 111. 155. quorum aliqui adduci non teneri possunt, antè Judicis sententiam haec bona sicut tradere, quod ex eadem lege colligunt, ubi juncta Gloria dicitur, quod potest possessor, qui sine titulo legitime hereditatis haec bona possideat; infra certum tempus contra fiduciam praescribere, & ita præsternit obseruat Anticus disput. 16. fect. 1. in fine. Si tamen bona alicuius comburendā essent, vel periculo combu- fitionis expedita ex incendio domus, non ob id haberet debent tamquam derelicta, nec qui eruerit aliquam ex illis esset corus dominus, quia alter dominum non amittit corus ex periculo combu- fitionis, sed erat tantum perditus; sed in periculo illud amittere, unde potius servata sunt ipsius dominio, quam alienata ab ipso.

52 Quoniam secundum dicendum est de bonis incertis, qualia sunt, quæ quidam dominus habent, sed ignoratur quis illi sit, seu de ipsis bonis illis, quæ dominum aliquando habuerunt, & eas alicuius fuerint amiti, v.g. quæ naufragio facto cœcta sunt ad litus maris, quisquis enim res hujusmodi reperiit, illas dominis debet restituere, si dignoscere posse, & ad illos signo- cendos moralem diligentiam adhibere tenetur; immo ad eum excommunicatio contra eos, qui capiunt res Christianorum ex naufragio perditas, & eos Dominum non restituent, quando ei ejus notitiam deveniunt. Excom. de Raptoribus, & ratio est, quia qui naufragio bona sua in mare projecti, non omnino voluntarie bona illa abicit, sed voluntarie cum involuntario mixto, unde quæ bona in aliis abicitur ad levandum navim, non habentur pro derelictis; quare confutatio quæ solet esse in quibusdam regionibus, ut talia bona sint Principis, & Reipublicæ, vel littoris, in quo inventantur, est iniqua, si possit probabiliter cognosci dominus talia bona recuperare vel, ut Caspinius de- vertit disp. 7. fect. 3. enī contraria sunt naturale, quia accipit alienum, & contraria sunt rationabiliter inviti. Cde Furtis. Est tamen difficultas, quid de rebus hujusmodi sit disponendum, si post diligenter inquisitionem factum, dominum illarum dignoceri nequeant, & communis opinio docet illas pauperibus etrogandas esse vel in aliis piosius insinuandas, quam etiam ex nostris lequitur haber loc. citat. Ratio est, quia qui res illas amicit, eurus dominus esse non definit, atque id est si ipsi restituiri nequeant, falso restituere debent illis, quibus velle pre- sumitur dominus, nemo autem est, qui amidam rem suam non velit potius pauperibus dari, quam ad alios usus expendi. Non defant tamen alii Doctores, ut nota Abellius de 7. Dec. præcep. fect. 1. s. 4. aliterent res illas inventas iuste ab inventore retineri posse, si post diligenter inquisitionem factam dominus non compareat, cum nullo iure naturali, vel Ecclesiastico id prohibetur, & ita etiam tenet ex nostris Poncii disput. 5. fect. 5. in fine, Sotus, Medina, & alii; quæ quidam opinio ad probabilitate non caret, cum secundum illam, ut Navarrus, ad-

verit, possit inventor, si aliqua egestate labore, fibimet rem inventam, aut partem illius retinet pro tali egestate sublevanda.

53 Postrem, quod spectat ad res illas, quæ certum habent dominum, & quæ sunt alicuius propriæ, dicendum est rerum hujusmodi de dominum acquiri, vel per voluntatem propriam domini sui seu dominum transferentis in alterum, quod duobus præferunt modis genericè loquendo fieri potest, scilicet, per aliquem contractum putat venditionem, permutatio- nem, &c. aut absque contractu per donationem, promissionem &c. Vel tale dominum acquiri potest per voluntatem Superioris, aut dispositionem legis ob iustas causas rei alicuius domini ab uno in alterum transferentis, quod præferunt fit per legem præscriptions. Vel tandem acquiri potest iure belli, supposito ex D. Thomas 2. 2. queſt. 40. articul. 1. lictum esse bellum, ut confort exemplar SS. Hominum, qui bella gererunt, & de his duobus modis acquirendi rerum dominium agemus art. seq. primam vero ad Disputationem sequentem de Contractibus remittimus.

ARTICULUS SECUNDUS.

De modo acquirendi dominium iure præscriptionis, ac iure belli.

54 Sunt dist. 15. cit. quæst. 2. postquam art. 1. tractavit, unde rerum dominia fini distincta, ut hoc dicatur meum, & illud tuum; deinde art. 2. tractat quomodo dominium priuè distincta iuste transferantur, & inquit, quod translatio rerum ab una persona ad aliam duobus modis fieri potest; uno modo quantum ad dominium ita quod illa res non sit amplius illius cuius erat, sed fit alterius cuius prius non erat; alio modo quantum ad ultima quod prior remaneat dominus illius rei, sed dum licentiam alteri utendi re illa, qui prius non habuit auctoritatem utendi, & talis auctoritas utendi non est principalis, sed solù subdelegata, & id est non transferetur res quantum ad dominium, sed tamen quoad ultimam, quæ duas translationes sunt specie distinctæ, quia regulas habent distinctas, & diversas ad fervandam justitiam in eis; & loquendo de translatione dominii inquit Doctor duobus etiam modis fieri posse, uno modo auctoritate publica, alio modo auctoritate privata ipsius dominii immediate possidentis. Docet itaque iuste transferri posse dominium ab uno in alium per legem communem iustam, & latam a Principe, aut ab eo, qui haberet auctoritatem in communitatē, & probat quia auctoritate legis facta est prima dominiorum distinctio, & appropriatio; ergo eadem legis auctoritate, postquam est facta rerum appropriatio; potest etiam fieri dominii translatio. Antecedens declaratum est quæst. preced. art. 2. Consequentia pater, quia non minor modo est postquam in Principe, & Republica, quam fuerit ante, cum facta fuit prima rerum divisio; ergo translatio dominiorum facta auctoritate legis iuste est iusta.

55 Ex hoc inferit Doctor, translationem dominii factam auctoritate talis legi puta præscriptionis, vel uicaptionis, ut Iurisperitor loquantur esse iustam; per præscriptionem autem intelligitur titulus, sed ius, quod aliquis haberet detinendi aliquam rem, ex eo tempore, & cum conditionibus à lege præfixis, rem illam derinquerit, ita ut amplius non possit de re illa intendere litem, qui alias dominus ejus erat, aut esse prætendebat, nec detinens rem tenetur ulteriori eam restituere. Unde præscriptio. nil aliud est, quam acquiescere dominii rei aliena per posse, non esse tempori, spatio legibus definiti continuam. Et quantis aliqui dubitaverint, an hic modus acquirendi dominium sufficiat foro conscientia, & nonnulli putaverint non sufficeret, minorior tamen, & verior sententia est, quod talis acquisitione non solù in foro externo, sed etiam in foro conscientia habet exequandib[us] debitorum, ut nihil iam solvere tenetur, quamvis beatus cognoscat rem, quam per uicaptionem acquisivit, re ipsa suis alienam dummodo tamen præscriptio illa legitima sit, habeatque conditiones à iure requiritas; Et ratio est, quia finis acquirendi dominium rerum tali modo, est ut in posterum litibus imponatur finis, & tanta conscientia res detineatur, hic enim acquirendi dominii modus civili jure introductus est, n.d. 1. & s. 4. & s. 4. semper garantibus rerum dominia iusta efficiunt ut habetur lege 1. de usurp. & usurpatione, quapropter Tullius inquit, uicaptionem efficiens solutio- nis, & litium omnium; talis ergo modus acquirendi terum dominia locum habet non solù in foro exteriori, sed etiam in foro conscientia, ita ut possit quis licet rei alicuius dominium titulo præscriptionis acquirere, quia ad bonos fines, ob quos lex ita præscriptionis est lata, nempe ad terminandas lites, & ut dominia non manant in ingerto, Principes, & Republi- ce de